

Ponadto projektuje się na najbliższe lata systematyczne przepisywanie całego katalogu alfabetycznego z uwagi na estetyczność opisów oraz ich czytelność. Postępowanie takie jest zgodne z maksymą przyjętą w bibliotekarstwie, że wizytówką każdej dobrze prowadzonej biblioteki jest czytelny, estetyczny i komunikatywny katalog alfabetyczny, do którego przede wszystkim w pierwszej kolejności sięga czytelnik.

BOHDAN KRÓLIKOWSKI

ODDZIAŁ OPRACOWANIA RZECZOWEGO ZBIORÓW

Pracę nad katalogiem rzeczowym rozpoczęto w Bibliotece Uniwersyteckiej KUL w 1920 r. Ówczesne warunki lokalowe i personalne nie pozwalały jednak na wprowadzenie do struktury Biblioteki jakichkolwiek wyodrębnionych komórek organizacyjnych, dlatego też katalog rzeczowy jako odrębny dział pracy nie istniał. Prace nad katalogiem dziesiętnym, gdyż tę formę katalogu rzeczowego zrazu przyjęto, prowadziła ówczesna kierowniczka Biblioteki E. Szeligowska. Po upływie trzech lat pracę przzerwano, ze względu na trudności lokalowe i personalne, a do koncepcji katalogu dziesiętnego nigdy już nie powrócono.

W latach międzywojennych Biblioteka była placówką niewielką i mało wykorzystywaną, mimo to jednak potrzeba wprowadzenia jakiejś odmiany katalogu rzeczowego stawała się w miarę upływu lat coraz bardziej widoczna. W 1928 r. powrócono więc do prac nad katalogiem rzeczowym, przyjmując do realizacji katalog krzyżowy, w którym obok normalnych opisów katalogowych miały się znaleźć odsyłacze rzeczowe, włączone we wspólny układ alfabetyczny z opisami zasadniczymi. Prace nad opracowaniem rzeczowym zbiorów podjęła E. Szeligowska.

Jednakże w okresie międzywojennym, a także i potem, nigdy prac nad katalogiem krzyżowym nie zakończono. Obejmował on w zasadzie wpływy bieżące, a odsyłacze dotyczące zbiorów już opracowanych alfabetycznie miano uzupełniać w miarę możliwości. Jednak możliwości tych nie było aż do końca istnienia katalogu krzyżowego ze względu na ciągle zbyt szczupły personel Biblioteki. Dlatego też można powiedzieć, że katalog krzyżowy pozostał zawsze in statu nascendi, posiadał też wiele wad i błędnych odsyłaczy.

W okresie okupacji niemieckiej, w latach 1939—1944 Biblioteka formalnie nie istniała, była częścią zorganizowanej przez Niemców Staatsbibliothek Lublin. Oczywiście w tym okresie wegetacji i walki o całość zbiorów nie myślano o pracach tego rodzaju jak katalog rzeczowy.

W latach 1944—1949, kiedy Biblioteka pod dyrekcją prof. dra A. Wojtkowskiego mieściła się jeszcze w starym gmachu przy ul. Dolnej Panny Marii, niewiele zmieniło się w interesującym nas zakresie. Do połowy 1946 r. nie prowadzono żadnych prac nad katalogiem rzeczowym, a w każdym razie nic o nich nie mówią sprawozdania Dyrekcji z tego czasu. Stan ten nie powinien zresztą dziwić. Biblioteka w tym czasie miała nadal bardzo nieliczny personel, a prace związane z odrodzeniem instytucji i rewindykacją zbiorów były wówczas na pewno ważniejsze i pilniejsze.

Dopiero w roku akad. 1946/47 powrócono do prac nad katalogiem rzeczowym. Prowadził je dyr. Wojtkowski, który osobiście sporządzał odsyłacze rzeczowe do katalogu krzyżowego oraz meliorował odsyłacze istniejące, aż do swego odejścia z Biblioteki w 1949 r.

Do 1948 r. katalog rzeczowy nie był w strukturze Biblioteki komórką wyodrębnioną. W strukturze przyjętej w 1948 r. wprowadzono Dział Katalogowy, którego zadaniem była praca nad obu katalogami: alfabetycznym i rzeczowym, połączonymi zresztą nadal w jeden katalog krzyżowy. Dopiero po przejściu obowiązków p.o. dyrektora przez mgra W. Nowodworskiego na jesieni 1949 r., wprowadzono w strukturze Biblioteki, w ramach Biura Katalogowego, „Referat Katalogu Rzeczowego”, który pod kierunkiem p.o. dyrektora prowadził dr St. Szczęch (do końca 1949 r. wykonał on ok. 1000 odsyłaczy). Nadal jednak praca katalogu rzeczowego ograniczała się do sporządzania haseł rzeczowych, opracowywanych na bieżąco i włączanych do katalogu krzyżowego. Jednakże już wówczas rozważano możliwość przejścia na inne formy pracy i dyskutowano, którą z odmian katalogu rzeczowego przyjąć dla potrzeb Biblioteki. Pośrednim na to dowodem jest fakt, że 25. V. 1949 r. odbyło się zebranie dyskusyjne wszystkich pracowników, na którym mgr K. Deptułowia wygłosiła referat pt. Katalogi rzeczowe.

Po przeniesieniu Biblioteki na przełomie lat 1949/1950 do nowego gmachu przy ul. Chopina 27 i po objęciu dyrekcji przez dra R. Gustawa OFM sytuacja w katalogu rzeczowym nie uległa zrazu zmianie. Nadal wykonywano odsyłacze rzeczowe, z tą tylko różnicą, że dra St. Szczęcha (który w 1950 r. wykonał ich ok. 3800) od października 1951 r. zastąpił mgr. Wł. Froch, któremu oprócz pracy w katalogu rzeczowym zlecono również pomoc przy opracowaniu „systematyki rzeczowej księgozbioru czytelników”.

Jednakże już w 1951 r. Dyrekcja Biblioteki, doceniając w pełni znaczenie katalogu rzeczowego, podjęła plany jego modernizacji i przekształcenia. Wyrazem tego jest okólnik z dnia 15. V. 1951 r., w którym m.in. czytamy: „W związku z przewidywaną reorganizacją katalogu rzeczowego przerywa się z dniem dzisiejszym nadawanie haseł rzeczowych drukiem przekazywanym do opracowania katalogowego. Zamiast tego (oprócz druków o charakterze beletrystycznym) należy sporządzić dla nich, poza normalnym opisem alfabetycznym, jedną kartę ze skróconym opisem dla katalogu rzeczowego”.

Stan powyższy, stan oczekiwania i tymczasowości, trwał wśród dyskusji i poszukiwań najlepszej formy katalogu rzeczowego aż do dnia 4. X. 1952 r. W dniu tym został wydany okólnik wprowadzający nową organizację pracy w Bibliotece i uwzględniający w „Dziale Gromadzenia i Opracowania Druków” „Referat Katalogu Systematycznego” pod kierunkiem mgra M. Jeżowskiego, który zresztą był początkowo jedynym pracownikiem nowego referatu.

Rok 1952, pierwszy rok istnienia a właściwie powstawania katalogu systematycznego, przyniósł w rezultacie dyskusji i poszukiwań, schemat nowego katalogu. Schemat ten opracowano opierając się w dużej mierze na układzie systematycz-

nym księgozbioru podręcznego Czytelni Głównej Biblioteki Jagiellońskiej. Dostosowano go jednak do potrzeb i zadań Biblioteki Uniwersyteckiej KUL. Schemat ten obejmował 22 działy główne oznaczone literami od A do T (z dodaniem oznaczeń Lb dla lublinianów i Ma dla marksizmu). Każdy z działów głównych rozbudowano, wprowadzając działy i poddziały wielostopniowe. Przy układaniu schematu brano pod uwagę charakter zbiorów Biblioteki, będący odbiciem charakteru Uczelni. Ze szczególną zatem starannością rozbudowano schemat religioznawstwa i teologii (G), nauk filozoficznych (H), humanistycznych, a zwłaszcza historii (J), filologii (Ł) i sztuki (M) oraz nauk społecznych (N i O), wychodząc z założenia, że działy te, jako reprezentowane na Uniwersytecie przez kierunki studiów, są szczególnie potrzebne dla pracowników naukowych i studentów, korzystających z katalogu. Nauki matematyczno-przyrodnicze, medyczne i techniczne (działy P—T) wprowadzono do schematu jako dyscypliny pomocnicze, stosunkowo mało rozbudowane. Ponadto w schemacie umieszczono też działy wstępne (A—F), wydzielone na zasadzie formalnej (encyklopedie, słowniki, bibliografia, bibliologia, biografie ogólne, naukoznawstwo ogólne), co zresztą było konsekwencją oparcia się na schemacie księgozbioru podręcznego Biblioteki Jagiellońskiej.

Spośród odmian katalogu rzeczowego wybrano katalog systematyczny, zdaniem Dyrekcji Biblioteki najbardziej nadający się dla Biblioteki o sformułowanym wyżej profilu. Ponadto uważano, że katalog systematyczny jest w zestawieniu z katalogiem przedmiotowym najbardziej kształcący, uwidacznia bowiem związki między działami i poddziałami, pozwala na uszeregowanie piśmiennictwa według zasad merytorycznych aż do najniższych stopni podziału. Wreszcie uznano, że katalog systematyczny, jako grupujący zagadnienia w usystematyzowane całości, jest lepszy niż katalog przedmiotowy, rozczłonkujący piśmiennictwo na grupy rzeczowe ułożone w porządku formalnym a nie merytorycznym.

Nowa komórka w strukturze Biblioteki — „Referat Katalogu Systematycznego” w ciągu prawie 18 lat istnienia stopniowo usamodzielniał się, zajmując w opracowywanych kolejno schematach organizacji pracy w Bibliotece miejsce coraz bardziej samodzielne, odpowiadające roli, jaką temu działowi pracy nakreśliła Dyrekcja.

Do 1958 r. pozostawał Katalog Systematyczny jako referat w organizacyjnej łączności z Biurem Katalogowym. Stan ten uległ zmianie 1.IV.1958 r., kiedy to zarządzeniem Dyrekcji Katalog Systematyczny został przekształcony w samodzielny „Dział Katalogu Systematycznego”. W 1965 r., w nowej strukturze Biblioteki, Katalog Systematyczny występuje już jako „Oddział Katalogowania Rzeczowego Zbiorów”.

Przez szereg lat Katalog Systematyczny nie posiadał własnego lokalu ani osobnego księgozbioru podręcznego. Aż do końca września 1965 r. dzielił Katalog Systematyczny wspólny lokal z Biurem Katalogowym, co oczywiście nie ułatwiało pracy. Konsekwencją szczupłości posiadanego pomieszczenia był fakt, że z chwilą powiększenia personelu nie wszyscy pracownicy zatrudnieni w Katalogu Systematycznym mogli pomieścić się w zajmowanej przezeń części lokalu Biura Katalogowego. Dalszą konsekwencją tego faktu była konieczność korzystania ze wspólnego księgozbioru podręcznego, zestawianego z myślą o opracowaniu alfabetycznym, a wskutek szczupłości miejsca wstrzymanego w rozwoju. W takiej sytuacji terenem pracy osób zatrudnionych w Katalogu Systematycznym stawała się często Czytelnia Główna lub hall katalogowy (przy szeregowaniu i włączaniu kart).

Sytuacja ta uległa radykalnej zmianie na lepsze, kiedy z początkiem października 1965 r. Oddział otrzymał własny lokal, w którym do dziś się mieści. Obszerne

to pomieszczenie pozwoliło na zgromadzenie własnego wciąż powiększanego i uzupełnianego księgozbioru oraz umożliwiło wszystkim pracownikom Oddziału pracę w jego siedzibie. Lokal ten nie jest pozbawiony wad; należy do nich znaczna odległość od katalogu oraz od ogniw na drodze książki łączących się z Katalogiem Systematycznym (Seksja Opracowania Tymczasowego i Seksja Opracowania Alfabetycznego). Postępująca przebudowa Biblioteki i tę trudność z kolei usunie, przewidziana jest bowiem nowa korzystna lokalizacja pomieszczenia dla Oddziału.

Kolejne zagadnienie, które trzeba tu omówić, to obsada personalna Oddziału. Należy, niestety, stwierdzić, że z różnych przyczyn, na których omówienie brak tu miejsca, personel Katalogu Systematycznego był raczej płynny w ciągu kilkunastu lat istnienia Oddziału. Poza tym zdarzało się (stan ten zresztą utrzymuje się nadal), że w Oddziale zatrudnione były osoby pracujące ponadto w innych działach Biblioteki lub Uniwersytetu.

Kierownikami Katalogu Systematycznego od początku jego istnienia byli: mgr M. Jeżowski od 4. X. 1952 r. do 31. VII. 1955 r., mgr Z. Brzostowska od 1. VIII. 1955 do 30. IV. 1960 r. Przez prawie rok po odejściu Z. Brzostowskiej stanowisko kierownika Oddziału nie było obsadzone, nikt też w tym czasie obowiązków kierownika nie pełnił. Referenci opracowujący poszczególne części katalogu systematycznego spełniali nadal swoje czynności, a sprawozdania miesięczne opracowywano zbiorowo. Dopiero 11. IV. 1961 r. stanowisko kierownika Katalogu Systematycznego objął dr W. Nowodworski — wicedyrektor Biblioteki, który pozostawał na nim do 1. X. 1965 r. W okresie od 2. X. 1965 do 2. XII. 1966 r. kierownikiem Oddziału był mgr J. Wiśliński — wicedyrektor Biblioteki. W dniu 3. XII. 1966 r. kierownictwo Oddziału objął dr B. Królikowski, który na tym stanowisku pozostawał do dnia 30. IX. 1969. Od dnia 1. X. 1969 kierowniczką Oddziału jest mgr H. Krzywicka.

Obsada Katalogu Systematycznego w latach 1952—1970 przedstawiała się następująco: przez pierwszy rok istnienia Katalogu jedynym jego pracownikiem był mgr M. Jeżowski, kierownik. Dopiero w listopadzie 1953 r. otrzymał on pomoc w osobie mgr Z. Brzostowskiej, która pracowała w Katalogu Systematycznym aż do swego odejścia z Biblioteki w kwietniu 1960 r. W 1954 r. personel Katalogu Systematycznego wydatnie się powiększył, podjęła bowiem pracę w nim mgr M. Gonczarow (zatrudniona w Oddziale do chwili obecnej). Jednakże nie wszystkie swój czas mogła poświęcać ona katalogowi systematycznemu, gdyż przez cały okres swej pracy w Bibliotece pełni oprócz tego funkcje kierownika Sekcji Grafiki, Kartografii i Nut. Drugą osobą zatrudnioną w 1954 r. była mgr E. Horoszkiewicz (pracowała w Katalogu Systematycznym aż do odejścia z Biblioteki 31. XII. 1963 r.), do której obowiązków należało ponadto prowadzenie korespondencji w języku angielskim dla potrzeb Sekcji Wymiany Zagranicznej.

12. IX. 1956 r. podjęła pracę w Katalogu Systematycznym mgr H. Krzywicka, której powierzono ponadto meliorację katalogu alfabetycznego, (1. IV. 1958 r. została ona przeniesiona do Biura Katalogowego); następnie, 2. III. 1960 r. przydzielony został do Katalogu Systematycznego dr B. Królikowski, zatrudniony w Oddziale do 30. IX. 1969 r.

Lata 1960—1963 były jedynym jak dotąd okresem pewnej stabilizacji obsady personalnej Oddziału. Przez cały ten okres pracowali w nim: M. Gonczarow, E. Horoszkiewicz i B. Królikowski. Od października 1964 r. podjęły pracę w Oddziale: mgr B. Laskowska, jako referentka działów bibliologii, bibliografii i nauk pedagogicznych (zatrudniona w Oddziale do dnia dzisiejszego, pracująca ponadto na stanowisku kierowniczką Oddziału Informacji Naukowej) oraz na pół etatu jako

referentka w dziale teologii dr K. Strzelecka OSU, zatrudniona w Katalogu Systematycznym aż do swego odejścia z Biblioteki 1. VIII. 1969 r.

Dalsze wzmocnienie personelu Oddziału nastąpiło we wrześniu 1965 r., kiedy pracę rozpoczęła mgr Z. Butrymowa (pracowała do momentu odejścia z Biblioteki 1. IX. 1967 r.). Dopiero 1. VIII. 1968 r. lukę spowodowaną odejściem Z. Butrymowej wypełnił dr Z. Góralski, zatrudniony w Oddziale do chwili obecnej (od 1. I. 1970 r. przebywa na bezpłatnym urlopie z powodu wyjazdu za granicę).

Personel Oddziału Katalogowania Rzeczowego Zbiorów w dniu 30. IX. 1970 r. przedstawiał się następująco: kierownik — mgr H. Krzywicka, zast. kierownika — dr Z. Góralski, pracownicy: mgr M. Gonczarow, mgr B. Laskowska, mgr H. Mańkowska (w niepełnym wymiarze godzin na czas pobytu za granicą Z. Góralskiego), ponadto stypendysta zatrudniony na okres roku akademickiego w wymiarze 3 godzin dziennie.

Po przedstawieniu spraw organizacyjnych i personalnych trzeba z kolei zająć się pracą Oddziału i jej wynikami. W pracy Katalogu Systematycznego w latach 1952—1970 wyróżnić można trzy okresy. Pierwszy z nich zakończony w 1960 r. charakteryzował się niejaką dwutorowością. Mianowicie oprócz pracy bieżącej, czyli wykonywania dwóch zasadniczych czynności: klasyfikowania książek i włączania kart do katalogu, zajmowano się w tym czasie także tworzeniem katalogu, dostosowywaniem zasobu kart do opracowanego w 1952 r. schematu.

Wykonano w tym roku ogromną pracę — podzielenia wielotysięcznej masy kart na działy, a następnie poddziały pierwszego i dalszych stopni (w latach 1952—1954 posegregowano w ten sposób 33.500 kart). Była to praca żmudna, wymagająca wiedzy i znajomości języków, wyczerpująca, jako że trzeba było masy kart układać początkowo w porządku alfabetycznym, a następnie, po dokonaniu szczegółowszych podziałów, w chronologicznym. Wielkim utrudnieniem i opóźnieniem tej pracy byłoby sprowadzanie książek z magazynu, dlatego też ograniczono się w tych latach do klasyfikacji istniejących zasobów kart bez pomocy książek, w oparciu o zapis katalogowy, encyklopedie i informatory.

Konsekwencją tej metody było pozostawienie kilkunastu tysięcy kart nie klasyfikowanych, które w miarę możliwości opracowywano dopiero w latach sześćdziesiątych, najczęściej w oparciu o sprowadzane z magazynu książki. Część kart nie klasyfikowanych podzielono na działy zasadnicze, większość ich jednak (ok. 12.000) pozostawiono w układzie alfabetycznym.

Drugą pracą, którą w tych latach wykonano, było powielanie kart z katalogu alfabetycznego. Karty te powielali pracownicy Katalogu Systematycznego. Akcję tę rozpoczęła M. Gonczarow powielając karty z podległych jej działów w sumie ok. 20.000, pracownicy przydzieleni do tej czynności (B. Laskowska i Z. Raczkowska), a wreszcie stypendyści. Szczytowym momentem akcji uzupełniania katalogu systematycznego był r. 1957, kiedy to w ciągu czterech miesięcy zatrudniono przy powielaniu kart 65 stypendystów. Powielili oni łącznie ok. 30.000 kart. Oczywiście dodatkową pracą dla osób zatrudnionych w Oddziale było zaznaczenie w katalogu alfabetycznym kart przeznaczonych do powielania, instruowanie stypendystów, a następnie korekta kart powielonych.

W rezultacie tej akcji uzyskano pełny zasób kart dla katalogu systematycznego. System powielania kart przez stypendystów nie był jednak pozbawiony wad. Przede wszystkim wiele kart powielono dwukrotnie, a za to zdarzały się karty nie powielone. Po wtóre stypendyści przy powielaniu popełnili szereg błędów, przekręcając lub opuszczając poszczególne słowa w językach obcych. Oprócz tego wiele kart by-

ło wykonanych niestarannie i nieestetycznie. Jednak w ówczesnej sytuacji personalnej Biblioteki innej możliwości wykonania tej pracy nie było.

W omawianym okresie włączono również do katalogu systematycznego wiele kart z dawnego katalogu krzyżowego, (kart niepełnych (opisy skrócone), a w dodatku opatrzonych hasłami przedmiotowymi.

Dopracowywano też w tym okresie i rozbudowywano schematy klasyfikacyjne, wprowadzano do nich nowe działy i poddziały, niektóre schematy opracowywano na nowo (tak np. w 1956 r. schemat religioznawstwa i teologii).

Drugi okres, najkrótszy, obejmujący lata 1960—1961, określić można jako okres przejściowy między latami tworzenia katalogu a okresem następnym, charakteryzującym się rewizją dawnych pojęć, częściową melioracją i planami melioracji całkowitej. Okres ten, którego większa część przypada na czasy, kiedy Oddział pozbawiony był kierownictwa, trudno właściwie wydzielić ścisłymi datami, można bowiem powiedzieć, iż w pewnym sensie rozpoczął się on przed 1960 r. i trwał dłużej niż do 1961 r.

Cechą zasadniczą tego okresu był pewien schematyzm w pracy, charakteryzujący się brakiem poszukiwań nowych rozwiązań. Schematyzm ten czy też swego rodzaju zastój możliwy jest zresztą do wytłumaczenia. Po pierwsze bowiem Oddział pozbawiony był w tym czasie kierownictwa i osłabiony personalnie, a po drugie zakończony niedawno okres tworzenia nowego katalogu musiał przynieść po sobie okres stagnacji, choćby nawet przejściowy, za wcześniej bowiem było jeszcze wówczas na rewizję pojęć i meliorację katalogu. Zbyt świeże były jeszcze schematy i zbyt mało doświadczenia mieli ówcześni pracownicy Oddziału.

Nie był to jednak okres stracony. W tym czasie przypadła bowiem likwidacja ostateczna tzw. Hadesu, magazynu książek opracowanych w latach ubiegłych w sposób skrócony. Książki te w latach 1959—1961 opracowano w sposób pełny (alfabetycznie i rzeczowo). Była ich ilość pokaźna, dlatego też w latach tych pozycji do opracowania wpływało więcej niż kiedy indziej. Opracowano też wówczas duże księgozbiory prywatne nabyte przez Bibliotekę, m. in. obszerny księgozbiór dra Z. Klukowskiego.

Okres trzeci rozpoczął się po objęciu kierownictwa Oddziału przez dra W. Nowodworskiego. Nowy kierownik szybko zdał sobie sprawę ze stanu katalogu systematycznego i postanowił przystąpić do jego melioracji. Jednakże stan zdrowia, a także szereg obowiązków związanych z pełnieniem funkcji wicedyrektora Biblioteki udaremniły te plany. Mimo to trzeba stwierdzić, że w latach kierownictwa W. Nowodworskiego oprócz prac bieżących wykonano pewną sumę czynności melioracyjnych oraz podjęto pracę nad indeksem alfabetycznym haseł przedmiotowych, którego brak dawał i daje się dotkliwie odczuć.

W. Nowodworski zapoczątkował osobiście meliorację historii, jednakże wymienione wyżej względy spowodowały, że zdołano w tym czasie zmeliorować schemat i zawartość jedynie początkowych działów historii (dział ogólny, teoria i filozofia historii, historia powszechna, historia starożytna). Za czasów kierownictwa W. Nowodworskiego dokonano po raz pierwszy, nieudanej niestety, próby melioracji filozofii. W wymienionym okresie rozpoczęto również częściową meliorację teologii (zajęto się na razie jedynie usunięciem błędów merytorycznych i dostosowaniem zawartości szufladek do istniejącego schematu).

Po przejściu kierownictwa Oddziału przez mgra J. Wiślińskiego prace melioracyjne rozpoczęto na szerszą skalę. Nowy kierownik osobiście zajął się tymi sprawami, rozpoczęto też w tym czasie serię dyskusji z zaproszonymi z Uniwersytetu konsultantami, specjalistami z zakresu poszczególnych dziedzin wiedzy. Prace nad

indeksem przedmiotowym miał prowadzić madał W. Nowodwonski, ponieważ jednak zaplanowano zmianę wszystkich schematów, dlatego też uznano, że lepiej będzie, jeżeli indeks wykona się po zakończeniu prac melioracyjnych, by uniknąć konieczności jego przerabiania.

W latach 1965—1969 zorganizowano szereg wykładów z poszczególnych dziedzin wiedzy z myślą o zmianach ich schematów w katalogu. Wykłady te w ramach prowadzonego przez siebie kształcenia bibliotekarzy rozpoczął osobiście dyrektor o. R. Gustaw, który mówił na temat zasad budowy katalogu systematycznego oraz poruszał szereg zagadnień z zakresu naukoznawstwa. Ponadto wykłady te wygłaszali zaproszeni w tym celu pracownicy Uniwersytetu, specjaliści z zakresu poszczególnych dziedzin wiedzy, tacy jak: ks. prof. dr S. Kamiński, doc. dr A. Stępień, dr R. Kukołowicz, ks. dr R. Łukaszyk, ks. dr C. Napiórkowski, mgr M. Kaczmarkowski i mgr A. Paluchowski.

Oprócz wykładów urządzano również dyskusje, w których obok wymienionych wyżej specjalistów, brał udział dyrektor i wicedyrektorzy Biblioteki oraz pracownicy Oddziału. Najwięcej uwagi poświęcono w tych dyskusjach problemom działów pogranicznych (dziedzin wiedzy, których zakres interesuje specjalistów kilku dyscyplin), problemom stosunku między działami i podziałom wewnątrzdziałowym. Dla przykładu: omawiano stosunek religioznawstwa do teologii, miejsce historii Kościoła w naukach teologicznych, zagadnienie stosunku psychologii do nauk filozoficznych oraz zagadnienie podziału filologii na językoznawstwo i literaturoznawstwo.

Ze względu na piętrzące się trudności w zakresie melioracji schematów klasyfikacyjnych, dyrektor Biblioteki podjął w 1969 r. decyzję powołania zespołu logików i metodologów, którzy w dyskusjach z Dyrekcją Biblioteki i kierownictwem Oddziału opracowaliby zasadnicze schematy wszystkich działów. W skład tego zespołu weszli: ks. prof. dr S. Kamiński, doc. dr A. Stępień, dr S. Majdański i ks. dr Cz. Wojtkiewicz.

Zanim powołano wspomniany zespół, ks. prof. dr S. Kamiński zwrócił uwagę na konieczność rozróżnienia w ramach klasyfikacji nauk dwóch odrębnych działów: informacyjno-metanaukowego (informacja oraz nauka o nauce) i wiedzy przedmiotowej (sama nauka). Uwzględniono to przy opracowaniu tabeli poddziałów wspólnych dla potrzeb katalogu systematycznego. Przedstawia się ona w sposób następujący:

A. Dział informacyjno-metanaukowy

1. Poddział ogólny.
2. Filozofia i metodologia.
3. Historia danej nauki.
4. Organizacja danej nauki.
5. Dydaktyka danej nauki.

B. Dział wiedzy przedmiotowej

1. Nauki pomocnicze.
2. Nauki zasadnicze.
3. Nauki prakseologiczne.

Poddział ogólny

- a. Encyklopedie, słowniki, informatory.
- b. Bibliografia, indeksy czasopism.
- c. Czasopisma specjalne.
- d. Księgi pamiątkowe, pamiętniki zjazdów itp.

Dyskusje nad schematami nie przerwały jednak prac melioracyjnych. Prowadzono je w tym okresie w miarę możliwości, weryfikując błędne przydziały kart, rozpracowując działy i poddziały oraz przeprowadzając melioracje na mniejszą skalę w poszczególnych działach. Tą drogą wykomano w latach 1965—1969 szereg prac melioracyjnych w zakresie teologii, filozofii, historii, sztuki i nauk społecznych.

W tym okresie doprowadzono niemal do końca likwidację tzw. układu alfabetycznego — kilkunastotysięcznego zespołu kart ułożonych alfabetycznie, pozostałości z czasów powstawania katalogu systematycznego, kiedy to książki klasyfikowano na podstawie opisów katalogowych. Karty te pracownicy Oddziału w miarę możliwości w tym okresie (1965—1969) klasyfikowali sprowadzając z magazynu książki do tych kart, których bez tego, przy pomocy jedynie informatorów i encyklopedii, nie dało się sklasyfikować.

Praca bieżąca w Oddziale jako w ogniwie na drodze książki przedstawia się następująco: Pracownicy Oddziału otrzymują książki do opracowania z Sekcji Opracowania Tymczasowego. Książki te kierownik Oddziału dzieli wg specjalizacji poszczególnych referentów, z których każdy opracowuje kilka dziedzin wiedzy. Klasyfikacji rzeczowej dokonują poszczególni pracownicy, umieszczając oznaczenia klasyfikacyjne (symbol literowy działu oraz określenia dotyczące poddziałów) na odwrotnych stronach czystych kart katalogowych. W wypadku, gdy zakres książki interesuje kilka działów katalogu, dokonuje się przydziałów wielokrotnych. Po sklasyfikowaniu, książki wraz z kartami zostają przekazane do opracowania alfabetycznego.

Po wpisaniu do inwentarza, do Oddziału przekazywane są oba ciągi kart alfabetyczny i systematyczny. Następnie pracownicy Oddziału przenoszą oznaczenia klasyfikacyjne na karty alfabetyczne, które następnie przekazywane są z powrotem do Biura Katalogowego. Karty systematyczne po rozdzieleniu na działy i wybraniu najważniejszych nowych pozycji obcojęzycznych do Biuletynu Nabytków, zostają przekazane poszczególnym referentom, którzy karty te włączają do odpowiednich działów katalogu systematycznego. Wymienione czynności wyczerpują właściwie codzienny tok pracy w Oddziale.

Dla zilustrowania rozmiarów tej pracy trzeba, przynajmniej przykładowo, wymienić kilka liczb. W 1953 r., pierwszym roku pracy Oddziału, sklasyfikowano 12.284 wol., w 1956 r. — 13.596, w 1960 — 14.621, w 1964 — 15.123, w 1969 — 16.550. Jak widać z powyższego zestawienia, ilość książek sklasyfikowanych przez Oddział ma wyraźną tendencję do wzrostu. Dodać tu trzeba, że w pierwszej połowie 1970 r. (do 30.VI.) sklasyfikowano 7.504 wol. W sumie od 1952 r. do końca 1969 r. sklasyfikowano 227.190 wol.

Ilość kart włączonych do katalogu systematycznego przedstawiała się w wybranych przykładowo latach następująco: w 1954 r. (pierwszy rok, w którym czynność tę ujęto w sprawozdaniu) włączono do katalogu 2.880 kart, w 1956 r. — 7.430, w 1960 — 36.022, w 1964 — 22.357, w 1969 — 27.493. Ilość kart włączanych do katalogu systematycznego stale wzrasta, podlega jednak znacznym fluktuacjom. Np. 1960 r. zaznaczył się ilością kart dwukrotnie prawie większą od przeciętnej, ze względu na to, że w tym roku włączono karty do kilku działów, których schematy dopiero wówczas rozpracowano, np. do nauk społeczno-ekonomicznych (dział O). W pierwszej połowie 1970 r. włączono do katalogu systematycznego 9.070 kart. W okresie zaś od 1954 do 1969 r. włączono w sumie 342.297 kart.

W chwili obecnej (grudzień 1970 r.) katalog systematyczny Biblioteki Uniwersyteckiej KUL obejmuje 20 działów (oraz dwa działy wydzielone, bibliologia — C

i bibliografia — D, znajdujące się w Oddziale Informacji Naukowej), które mieszczą się w sześciu blokach katalogowych i zajmują łącznie 512 szufladek (do tej ilości dochodzi 29 szufladek działów C i D). Najobszerniejszym działem jest w katalogu teologia, zajmująca 127 szufladek; dalsze miejsca zajmują: filologia (121 szufladek) i historia (90).

Katalog systematyczny, mimo że ciągle jeszcze nie jest w stanie doskonałym, mimo że stale podlega przeróbkom i znajduje się obecnie w stanie melioracji, stanowi dobre narzędzie informacji o zbiorach Biblioteki i jako taki jest często wykorzystywany przez czytelników.

Katalog systematyczny Biblioteki Uniwersyteckiej KUL jest odbiciem profilu jej księgozbioru. Tak więc jako i w księgozbiornie, w katalogu najwięcej miejsca zajmuje religioznawstwo i teologia, potem nauki humanistyczne, filozoficzne oraz prawnospołeczne. Nauki przyrodnicze i techniczne stanowią w katalogu jak i w księgozbiornie Biblioteki jedynie dodatek ilościowo bardzo szczupły. W działach formalnych (encyklopedie, słowniki, informatory, bibliografie) wyróżnia się obfitością bibliografia, która wraz z bibliologią składa się na zawartość wydzielonego księgozbioru Oddziału Informacji Naukowej.

Przedstawiony wyżej zarys informacyjny o Oddziale Katalogowania Rzeczowego Zbiorów Biblioteki Uniwersyteckiej KUL nie jest opracowaniem wyczerpującym i nie rości pretensji do takiego miana. Celem tego artykułu jest jedynie zestawienie najistotniejszych faktów, najważniejszych dat i liczb.

STANISŁAWA NOWODWORSKA

ODDZIAŁ CZASOPISM

Od początku istnienia Biblioteki poważną część jej zbiorów stanawili czasopisma. Według danych statystycznych księgozbiór Biblioteki obejmował w dniu 1. IX. 1939 r. 77.821 wol., w tym czasopism było 21.020 wol., co stanowiło 27% ogółu zbiorów. Mimo to, w okresie międzywojennym rola czasopism była ograniczona, a duże braki w obrębie poszczególnych tytułów utrudniały czytelnikowi znalezienie potrzebnych materiałów. Brak funduszy nie pozwalał na prenumeratę niezbędnych czasopism zagranicznych. Tak więc przewagę stanowiły czasopisma polskie uzyskane drogą egzemplarza obowiązkowego. Przychodziły one jednak nieregularnie i Biblioteka nie posiadała pełnych ich kompletów. Obok egzemplarza obowiązkowego głównym źródłem nabytków były dary oraz, w pewnej mierze, sporadyczna wymiana dubletów.